

K

VEČERkvadrati

**Dopolnilni viri
ogrevanja**

**Dimnikarja si
izberite sami**

**Zeleni prsti v
januarju**

TEMA TEDNA
**Moteči hrup
od zunaj**

Zeleni prsti v januarju

Zemlja na vrtu pozimi počiva in si nabira novih moči za prihajajočo pomlad. Tudi vrtničarji pozimi umirijo svoj ritem, vendar se ne predajo brezdelju. Januarja je treba sproti pregledovati ozimnico, na sadnem vrtu pa morda poskrbeti še za zaščito pred divjadjo in pregnati voluharje.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Pozimi boste vsi, ki s tuneli ali vrtno kopreno pokrivete radič, motovilec, brstični ohrovit in kodrasto zelje, lahko sproti pobirali svež pridelek. Pravo veselje so lahko tudi peteršilj in druge dišavnice, ki ste jih pred zimo zaščitili.

Svežih lističev za kuho se bodo pozimi veselili tudi vsi tisti, ki so konec jeseni presadili zelišča v lončke in te postavili na okensko polico v stanovanju. Pomembno za zelišča na oknu oziroma v stanovanju je, da po vzniku niso na pretoplih mestih in da imajo vsekozi dovolj svetlobe. Tudi za zračenje poskrbite večkrat dnevno.

DA NE BO ALARMA V KLETI

Pozimi se zavemo, kako dragocena je ozimnica v kleti. Se sprašujete, zakaj gnijejo čebula, krompir, korenje? Vas v zimskem času kdaj presenetijo črvi in fižol? Razlogi za težave so najpogosteje v neustreznem načinu skladiščenja, nepravčasnem spravilu pridelka, sortah vrtnin, ki slabše prenesejo skladiščenje, in nepravilnem gnojenju domačega vrta, opozarja **Davor Špehar** iz Zelenega sveta.

Če želite podaljšati samooskrbo in tudi pozimi uživati zelenjavo, ki ste jo pridelali na domačem vrtu, mora ta biti pravilno skladiščena. "Če korenje, rdečo peso in druge

korenovke skladiščite v pesku, jih januarja preglejte in odstranite vse nagnite korenine. Enako naredite z gomolji in korenimi okrasnimi rastlinami. Preberite tudi pridelek, ki ga skladiščite v žagovini in listju," svetuje Špehar, ki poudarja, da spravilo v pesek, žagovino in listje zagotavlja boljše ohranjanje vlage in podaljša obstojnost pridelka. "Pridelek, ki ga skladiščimo v pesku, listju in žagovini, se med sabo ne dotika, zato v primerjavi s pridelkom v zabojčkih, na policah in v kupih manj gnije, ohranja se tudi boljše kakovost. Priporočam pa, da pesek in žagovino, ki ju uporabljate za skladiščenje, vsako leto zamenjate."

ZGORAJ Pozimi čim manj hodite po vrtu. Če imate pridelek v rastlinjaku, zasnujte potko do njega tako, da ne boste gazili po vrtnih gredah.

DESNO Korenjenje in drugi korenasti plodovi, ki jih shranite v pesku, žagovini ali listju, so navadno obstojnejši, kot če bi korenje položili neposredno v lesen zaboj.

NASVET STROKOVNJAKOV

K

GNOJENJE TAL VPLIVA NA OZIMNICO

Davor Špehar in Primož Brezovec, Zeleni svet: "Med razlogi za slabo skladiščenje vrtnin je pogosto tudi pretirano gnojenje z organskimi gnojili, kot so kompost, gnoj, kupljena organska gnojila.

Zaradi obilnega gnojenja z organskimi gnojili so rastline bolj občutljive na glivične in bakterijske bolezni.

Vrtnine se slabše skladiščijo tudi, če jim manjka kalija in kalcija. Gnoj, kompost in kupljena organska gnojila običajno vsebujejo premalo kalija. Zato je dobro, da vsakih pet let opravite analizo tal in gnojite preudarno. Če je treba, kalijeva gnojila dodate ob sajenju v tla, gnojila s kalcijem lahko dodajate tudi skozi list (foliarno gnojenje) v času vegetacije."

FOTO: ZELENI SVET

SKLADIŠČENJE ČESNA IN KROMPIRJA

"Zgodnje sorte krompirja se ne skladiščijo dobro. Zato je bolje, da jih porabite že jeseni. Med srednje poznimi sortami se dobro skladišči sorta rudolph, ki je zelo priporočljiva za vse, ki prisegate

na lastno ozimnico. Dobro se skladišči tudi sorta carolus," razkriva Špehar. Za skladiščenje krompirja so primerni izključno zdravi gomolji, zato že ob izkopu ločite poškodovane od zdravih. Krompir skladiščite v temnem, hladnem in zračnem prostoru.

FOTO: SHUTTERSTOCK

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Sadje skladiščite ločeno od zelenjave, zlasti krompirja. V kleti ne sme zmrzovati, skladiščni prostor naj bo zatemnjen. Zračite prostor približno trikrat tedensko. Zaboje dvignite deset do 15 centimetrov od tal in prav toliko umaknite od stene, da zagotovite učinkovito kroženje zraka.

"Tudi pri česnu velja pravilo, da se sorta česna ptujski spomladanski skladišči veliko dalj časa kakor sorta ptujski jesenski. Najprej porabite jesenski česen. Česen se v suhem, hladnem prostoru najbolje skladišči obešen in spleten v kite, lahko ga hranite tudi v mrežastih vrečkah," svetuje sogovornik.

PREPOZNO SPRAVILO ČEBULE

Čebulo z vrta pogosto pobiramo prepozno. "Najbolje je, da jo poberete, ko se poleže polovica listja. Čebula bo v kleti veliko hitreje začela odganjati, če boste na vrtno čakali, da se nadzemni del posuši. Pri čebuli velja, da jo poberemo takoj, ko pod prsti začutimo mehko steblo, tako bo manj podvržena gnitju."

Tudi česen pogosto pobiramo prepozno, opaža Špehar. "Bolje se je posvetiti izkopu česna, ko je ta še zelen, kot čakati na sušenje listov ali celo luskolistov. Praviloma ga izkopljite, ko se posuši tretjina listov." Česen in čebula, ki sta izkopana (pre)pozno, v kleti vzdržita le krajši čas.

PREPREČITE ČRVOST FIŽOLA

Če v zrnu fižolu najdete belkasto rumene ličinke, vaša priljubljena fižolova jed zagotovo ne bo teknila ljudem za mizo. Da so v fižolu prisotne ličinke fižolarja, razkrijejo

že okrogle ali ovalne luknjice na površini zrnja. Takšnega fižolovega zrnja nikoli ne skladiščite in ga ne mešajte z lanskoletnim pridelkom.

Za preprečevanje napada fižolarja Špehar priporoča, da pobrani fižol čim prej oluščite in zrnje zamrznete v hladilni skrinji. "Najbolje je, da zrnje zamrznete za dva do tri dni pri temperaturi do -18 °C. Tako boste uničili hroščka, kaljivost zrnja pa se ne bo zmanjšala. Nato zrnje hranite v čistem in hladnem skladišču v vrečah iz gostega platna."

ZAŠČITA PRED DIVJADJO

Ko prvi sneg pobeli vrt, imamo občutek, da lahko popolnoma pozabimo na sadno drevje in grmičasto jagodičevje. Resnica pa je, da koristnih opravil tudi pozimi ne zmanjka. Sadno drevje bi bilo treba še pred snegom zaščititi pred zajci, voluharji in srnjadjo. V primeru snežne odeje je priporočljivo nahraniti ptice, meni **Primož Brezovec** iz Zelenega sveta.

Proti koncu zime zajci povzročijo veliko škode, ko obglodajo lubje na deblih in vejah. "En zajec lahko uniči tudi deset in več mladih dreves, da ta povsem propadejo. Za posamezna drevesa je najboljša zaščita mreža, ki jo še pred snegom pritrdite ob deblo.

FOTO: ZELENI SVET

ZGORAJ Poleti izdelane, pozimi uporabljene. Ko pozimi začnete hraniti ptice, poskrbite, da bo hrana v krmilnicah vsak dan. Še zlasti, ko tla prekrije sneg.

SPODAJ Tako sadovnjak kot tudi posamezna drevesa boste pred divjadjo najbolje zavarovali z ogrado. Mreža naj bo vkopana v tla do dvajset centimetrov globoko, celotna ograja naj bo visoka meter in pol do dva metra.

FOTO: ZELENI SVET

Tudi srnjad in jelenjad radi osmukata komaj vzbrstele cvetne brste. Če snežna odeja spomladi še vztraja, lahko kljub postavljeni ograji srne skočijo v sadovnjak in se posladkajo z njihovim najljubšim obrokom. Če imate večje število dreves, se obrestuje, da nasad obdate z vsaj 1,6 metra visoko ograjo. Uporabite tudi svetleča odvrčala, kot so luči s senzorji, odpadne svetleče pločevine, CD-plošče, namenska odvrčala za divjad, zvočna odvrčala (radio), pes znotraj ograde ..., "naštevata sogovornik.

VOLUHAR RAD PONAGAJA

Voluhar se pozimi prehranjuje zlasti s koreninami in skorjo na koreninskem vratu sadnih dreves. Največ škode lahko povzroči na novo posajenih sadnih drevesih. Če voluharja niste pregnali v toplih mesecih, poskusite to storiti zdaj - v globini. Brezovec priporoča, da nastavite pasti in druga odvrčala. Okoli drevja na zimo ne trosite hlevskega gnoja, ker gnoj ogreva zemljo in voluharja ščiti pred mrazom. V sadovnjake postavite drog v obliki črke T, ki bi bo opazovalnica

za ptice ujede. Spustite v nasad mačke in psa, da uživajo v lovu. Nastavite goveji loj, da privabite lisico, ohranjajte podlasice in jim naredite zavetišča. Vsi ti naravni plenilci voluharja lahko precej pomagajo, da ga v novi sezoni ne bo več na vrtu.

OMEJEN DOSTOP DO HRANE

Ptice, v mislih imamo veliko sinico, poljskega vrabca in tudi druge, pozimi ustrezno nahranite. Ko zemljo prekriva snežna odeja, je pticam omejen dostop do hrane. Pozimi se prehranjujejo s semeni, plodovi, ki ostanejo na rastlinah ali tleh. V vrtove zato postavite ptičje krmilnice. "V krmilnice natresite mešanico semen za hranjenje ptic v naravi. V izredno hudem mrazu bodo ptice hvaležne tudi za lojne pogače, ki so pomemben vir energije. Izdelate lahko tudi valilnice za sinice in poljske vrabce. Sinice na sadnem drevju in tleh pobirajo gosence, kot je mali zimski pedic, razne stenice in druge hrošče, molje in celo manjše polže," razkrije Primož Brezovec.

KORISTNO BELJENJE DEBEL

Jablane, hruške in druge sadne vrste za zimski mraz praviloma niso občutljive, več težav jim povzroča pozeba v času pretakanja sokov. "V primeru mile zime in sončnega vremena se začne skorja ogrevati, sokovi v drevesu pa se začnejo prehitro pretakati. Ob tem pojavu je lahko za drvo usodna že temperatura -5 °C. V tem primeru je treba drevesa že jeseni, pozimi (december, januar) premazati z beležem, da se prepreči močno pokanje skorje, ki je za drvo lahko usodno. Skorja se tako manj ogreva, sokovi v drevesu pa se začnejo kasneje pretakati," pojasnjujejo v Zelenem svetu.

Sadne vrste, ki so bolj občutljive za pozebo kot denimo kaki, kivi, figa, v notranjosti Slovenije na žalost velikokrat pozebejo. To se še zlasti pogosto zgodi pri mladih rastlinah. Priporočljivo je, da jih zaščitite z zimsko tkanino ali s smrečjem in koruznico, koreninski del pa pokrijte z listjem ali slamo. Takšno zaščito odstranite v spomladanskem času, ko zmrzal popusti. Temperature pod -15 in -20 °C povzročijo propad prezimno bolj občutljive vrste.

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZELENI DOGODEK V JANUARJU

BOTANIČNI VRT UNIVERZE V LJUBLJANI, IŽANSKA CESTA 15, LJUBLJANA

18. januarja ob 17. uri: UPORABNE RASTLINE IZ EKSOTIČNIH KRAJEV.

Mnogi so navdušeni nad okusom vanilijevega sladoleda. Kakšna pa je rastlina, ki nam da to začimbo? Se kdaj vprašate ob grizljanju čokolade, na kakšni rastlini zrastejo kakavova zrna? Na kakšnih rastlinah zrastejo poper, ananas, marakuja, avokado?

Vse to boste izvedeli v tropskem rastlinjaku Botaničnega vrta, po katerem vas bo popeljala **Alenka Marinček**, profesorica biologije. Vstopnina: 3,5 evra.

tljivih rastlin, zato jih ne sadite na izpostavljene in vetrovne lege.

OKRASNI VRT

Pozimi lahko na vrtu poiščete najprimernejša rastišča za zgodaj cvetoče grmovnice, kot so pozimni jasmin (*Jasminum nudiflorum*), brogovita (*Viburnum x bodnantense*), navadni volčin (*Daphne mezereum*), skimija (*Skimmia japonica*), saj jih boste ta čas najlažje odkrili. Opazujte, kje se sneg najhitreje tali in kateri predel je najdlje obsijan s soncem. Takšna mesta so potem najprimernejša

za zgodnje grmovnice, cvetoče trajnice in privlačne čebulnice. Po golih vejah vzpenjavk najlažje ugotovite, ali jih je treba kje na novo zvezati, kje povsem odstraniti vezi ali je treba kakšno malce razrahljati, da ne bi poškodovala lubja in onemogočila normalnega pretoka rastlinskih sokov.

Ob toplejših dneh si lahko pripravite lesne potaknjence nekaterih cvetočih grmovnic, kot so forsitija, medvejka, nepravi jasmin (*Philadelphus coronarius*), okrasni ribez (*Ribes sanguineum*). Nekaj

močnejših enoletnih vejic izrežite v sredini grma. Nato posamezno vejico odrežite na dolžino svinčnika. Pomembno je, da ima vsak tak potaknjence spodaj in zgoraj brst ali par brstov. Vsak potaknjence do treh četrtin njegove dolžine potaknite v rahlo, humozno in vlažno vrtno prst v zavetnem, polsenčnem delu vrta. Pazite, da se prst ne izsuši. Spomladi bodo odgnali korenine in brsti, tako boste vzgajili lastne grmičke, ki jih lahko naslednjo pomlad presadite na končno mesto.

LEVO ZGORAJ Premazovanje debela z beležem za zaščito pred razpokanjem drevesa je koristno opraviti v januarju.

LEVO SPODAJ Granatno jabolko v celinskem delu Slovenije navadno gojimo v loncih. Lahko pa, če drevo posadite na zavetno, južno lego, prezimi tudi na prostem, le na zimsko zaščito rastline ne pozabite.

SPODAJ Z mrežo, ki jo ovijete okrog debela, najučinkoviteje zaščitite mlado drevo pred zajci.

FOTO: ZELEN SVET

FOTO: ZELEN SVET

FOTO: BLUMENBÜRO HOLLAND

Prvi mesec v letu je primeren za setev semen nekaterih mrzlokalivk, kot so plahitica, srčki, preobjeda, teloh, in jih po setvi postavite na prosto.

PREGLJED POSODOVK

Posodovke in druge rastline v prezimovališčih vsak drugi teden temeljito pregledajte. Prostor, v katerem so posodovke, je koristno vsak dan za nekaj minut prezračiti, vendar pazite, da rastline ne bodo izpostavljene neposrednemu prepihu, zato jih postavite stran od vrat in zračite v toplejšem delu dneva. Sproti pobirajte odpadle liste in preverite, ali so rastline zdrave. Rastline, ki prezimujejo v temnem in hladnem prostoru, zalijte približno enkrat mesečno, v svetlejšem ali toplejšem prostoru pa pogosteje, da se korenine ne izsušijo. Zaradi pomanjkanja svetlobe in prepogostega zalivanja posodovk se na prsti včasih pojavi plesen. Takrat vrhno plast s plastično vrečko previdno odstranite, zemljo pa z leseno paličico nežno razrahljajte in prezračite.

Agrumi najbolje prezimijo v svetlem in hladnem prostoru s temperaturo od osem do dvanajst stopinj Celzija. Če imate aromatične ljubiteljice sonca v temnem prostoru, je velika verjetnost, da bodo odvrgele liste. Zalivajte jih približno vsake štiri tedne. Presajajte šele spomladi, tudi gnojenje bo sledilo šele v toplih

FOTO: FREE NATURE IMAGES

ZGORAJ Kaparji sesajo rastlinski sok in tako rastlina kmalu oslabi. Videti so kot majhni mehurčki, ki se pritrdijo na rastlinska stebela ali liste. Na spodnjih listih se pojavi medena rosa, na kateri se lahko razraste sajasta plesen. Napadeno rastlino je treba osamiti in jo redno škropiti z ustreznim insekticidom, zgornjo plast zemlje v sadilnem loncu pa je treba zamenjati.

mesecih. Če se na agrumih pojavi kapar (škodljivec s ščitom se pojavi na steblih vej in izloča lepljivo medeno roso, ki jo opazite na listih in tleh), je škodljivca težko odpraviti. Sprotno odstranjevanje z vato in alkoholom po navadi pomaga zgolj za kratek čas. V specializirani trgovini, kjer prodajajo sredstva za varstvo rastlin, povprašajte za naravni insekticid, primeren za uporabo v integriranem in ekološkem varstvu rastlin ter dosledno upoštevajte navodila za škropljenje.

JASNA MARIN

ZGORAJ Januarja je pravi čas tudi za setev teloha in drugih mrzlokalivk, kot so plahitica, srčki, preobjeda, ki jih po setvi postavimo na prosto.

DESNO Agrumom v prezimnem prostoru ustreza temperatura okrog deset stopinj Celzija. Zemlja v loncu ne sme biti zbita, pred zalivanjem naj se prst v loncu dodobra osuši, saj bi lahko prevlažna zemlja povzročila gnitje korenin.

FOTO: FLOWER COUNCIL OF HOLLAND